
Från Daniel till optimal resursfördelning på 2000-talet

Gör ett försök med dina tjänare i tio dagar
Daniel 1:12

Hälsovården är en högt värderad grundsten för välfärdsstaten. I takt med att den allmänna sektorn har vuxit, har även medvetandet om att de tillgängliga samhällsresurserna är begränsade vuxit. Samtidigt står hälsosektorn inför ökande kostnader, inte minst för att den biomedicinska utvecklingen leder till allt dyrare teknik inom hälsovården. I detta läge är en optimal allokering av hälsovårdens resurser både en rättvisefråga och en nödvändighet.

Hur skall vi få mest hälsa för våra skattepengar? En optimering kan inte lyckas utan att vi har utvärderande forskning som stöd för prioriteringsbesluten. Intuitiva bedömningar är inte alltid riktiga. Det är inte självklart att mer hälsa uppnås med en ambulanshelikopter än med exempelvis satsningar på åldringsvården (1). Utvärderingen av alternativa satsningars effekter bör göras med god forskningsmetodik för att ge sanna svar.

Väl utförda randomiserade studier är en "gyllene" standard inom evalueringsforskningen (2). I vissa fall, t.ex. vid utvärdering av lagstiftning, är randomisering svår att uppnå, men även i dessa fall bör utvärderingen göras med jämförelse med en kontrollgrupp. Denna princip för utvärdering är känd sedan gammaltestamentliga tider (se textruta).

Under de senaste årtiondena har metodiken för empiriska utvärderingar av offentliga tjänster utvecklats kraftigt tack vare två internationella forskarnätverk. Cochrane-nätverket (3) arbetar för högklassig och uppdaterad utvärdering av interventioner inom hälsovården, och dess yngre syster Campbell-nätverket (4) arbetar för evaluering av social- och kriminalvård samt utbildning.

Effektevaluering är ett högaktuellt tema inom mentalvården, som kämpar för sitt existensberättigande. Den finländska mentalvården har sedan 1990 förlorat uppskattningsvis en fjärdedel av sina resurser. Till en del har detta berott på negativa och fördomsfulla attityder och oinformerade åsikter om mentalvårdens effektivitet. Detta temanummer visar att den samlade evidensen för interventioner inom mentalvårdssektorn är stark. Mentalvården kan med fog hävda att såväl

medicinska som psykosociala åtgärder för mental hälsa har visats ha effekt. Nu är det dags för den övriga hälsovården och beslutsfattare att få upp ögonen för den outnyttjade potential som finns i den moderna evidensbaserade mentalvården. Samtidigt gäller det att satsa på hälsofrämjande verksamhet, prevention, behandling och rehabilitering i rätt proportion till de psykiska störningarnas ökande betydelse. I dag orsakar psykiska störningar en fjärdedel av all morbiditet i Finland (mätt i sjukdagar), och psykiska störningar är den vanligaste orsaken till förtida invalidpension (5). Mentalvården nuvarande resurstilldelning står inte i proportion till de psykiska störningarnas betydelse för folkhälsan.

Paulo-stiftelsens symposium 2004 "Effectiveness Research in Psychiatry" var ett led i ansträngningarna för att öka medvetenheten om effekterna av interventioner inom psykiatrin. Stiftelsens styrelses fördomsfria inställning och ett entusiastiskt arbete av symposiets primus motor, emeritusprofessor Ranan Rimón, möjliggjorde ett högklassigt internationellt symposieprogram. Detta temanummer av Finska Läkaresällskapets Handlingar innehåller ett urval av de teman som behandlades vid symposiet.

KRISTIAN WAHLBECK

REFERENSER

1. FinOHTA: Lääkintähelikopterin vaikuttavuus [ambulanshelikopter verksamhetens effektivitet]. FinOHTAs rapporter 12. Helsingfors: Stakes 2000.
2. Wahlbeck K, Tuunainen A. The Cochrane Collaboration in psychiatry: from evidence to practice. *Psychiatria Fennica* 31:41-45, 2000.
3. <http://www.cochrane.org>
4. <http://www.campbellcollaboration.org>
5. Pirkola S., Sohlman B. (red.). Psykisk hälsa i Finland. Nyckeltal från Finland. Saarijärvi, Stakes 2005.

Gör ett försök med dina tjänare i tio dagar, och låt oss giva grönsaker att äta och vatten att dricka.

Sedan må du jämföra vårt utseende med de ynglingars, som hava ätit av konungens mat; och efter vad du då anser må du göra med dina tjänare

Och han hörde dem därutinnan och gjorde ett försök med dem i tio dagar

Och efter de tio dagarnas förlopp befunnos de vara fagrare att skåda och stadda vid bättre hull än alla de ynglingar, som hade ätit av konungens mat

Daniel 1:12-16, 1903 års översättning

Johan Edgren håller tal på trädgårdsfesten med anledning av att Fastighets Ab Gryningen till Finska Läkaresällskapet överlätit fontänskulpturen "Otium saxorum" av skulptören Jarmo Vellonen.